

BIJLAGE I.

Plan tot reconstructie van het Van de Brink-orgel, afkomstig uit de Chr. Geref. kerk te Meppel.

Bouw.

Het orgel dateert in de huidige vorm in hoofdzaak uit 1835, gemaakt door M. v.d. Brink te Amsterdam.

Er is gebruik gemaakt van pijpwerk van een kleiner orgel van de orgelmaker Teeves, daterend uit het eind van de 18e eeuw.

Dit Teeves-orgel werd in 1817 overgeplaatst van de oude naar de nieuwe St. Bavokerk te Heemstede-Berkenrode en werd in 1833 door L. v.d. Brink overgeplaatst naar de R.K. kerk te Monnikendam ¹⁾, en zoals reeds vermeld, in 1835 geheel vernieuwd.

In 1840 werkte Bätz aan het orgel ²⁾. De aard van deze werkzaamheden is (nog) niet bekend.

In 1912 werd in de nieuw gebouwde R.K. kerk te Monnikendam een nieuw orgel gemaakt door Ypma; het v.d. Brink-orgel werd door A.M.T. van Ingen overgeplaatst naar de nieuwe Hervormde kerk - over het spoor - te Hilversum.

In 1935 werd door Sanders een nieuw orgel in deze kerk gebouwd ³⁾, het v.d. Brink-orgel verhuisde andermaal; nu naar de Chr. Geref. kerk te Meppel.

De verkoopprijs bedroeg f. 500,--.

In 1939 werkte Reil aan het orgel en plaatste o.a. een Tremulant.

In de 60er jaren werd het orgel gedemonteerd en opgeslagen.

De kas ging tijdens verhuizingen naar verschillende opslaglocaties helaas verloren.

Na plaatsing van een Knipscheer-orgel in de Chr. Geref. kerk te Meppel in 1988, werd het v.d. Brink-orgel door ons overgenomen en voorlopig geïnventariseerd.

1) J.J. van der Harst, "Het Orgel".

2) W. v.d. Kleij, brief aan Dhr. de Graaf d.d. 30 mei 1979.

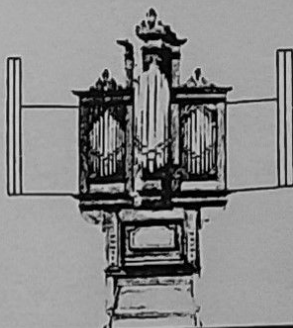
3) idem.

Huidige situatie.

Een bewaard gebleven foto van de situatie in Meppel toont een front, dat overeenkomst vertoont met het v.d. Brink-orgel in de Chr. Geref. kerk te Gouda (1825); eveneens een 4-voets werk met 2 manualen en de klaviatuur aan de achterzijde.

De frontonderlijst en o.a. de vleugelstukken zijn identiek aan het in 1933 gemaakte orgel in de St. Bavo te Heemstede-Berkenrode.

Latere wijzigingen zijn de verhoogde plaatsing van het front op een hogere borstwering en de paneeltjes tussen de onderste- en bovenste tussenvelden.

Pijpwerk.

De in 1912 of later aangebrachte pneumatische uitbreidingen en wijzigen zijn hieronder niet opgenomen.

Metalen pijpwerk:

Ondermanuaal.

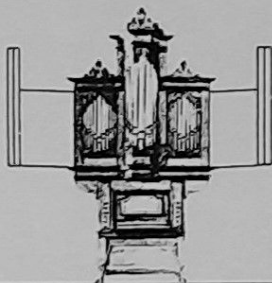
1. Prestant	4'	C - c' in het front, cis' - f''' lade. 1835. (C - Fis middent., G - e zijtorens, f - c' onderste tussenvelden.
2. Bourdon	16'	1 pijp van de bovenste tussenvelden ontbreekt. disc. Inscriptie op c': Pes. 8v. 1833 ? Waarschijnlijk in 1835 of 1840 gewijzigd in Bourdon 16'
3. Holpijp	8'	c' - f''' 1835. Inscr. op c', achterop: Holpijp 8 Man.
4. Fluit	4'	c - f''' 1835. Inscr. op c : Fluit 2 vt. c - e'' gedekt, f'' - f''' flespijpen.
5. Octaaf	2'	1833 en 1835.
6. Mixtuur	2 st.	7 pijpen ontbreken.
C - b 1835. C $1\frac{1}{3} - 1$
c $2 - 1\frac{1}{3}$
7 pijpen ontbreken.
De discant is later (1912?) vervangen door Cornet 4 st.

Bovenmanuaal.

7. Prestant	8'	c' - f''', 1835 of 1840? Inscr. op c': Prest. 8 vt., verder geen tooninscr., enge mensuur.
8. Holpijp	8'	c' - f'''. Eind 18e eeuw. Inscr. op c': Holpyp 8 voet huysorgel. voetlengte 12 ⁵ cm.
9. Fluit	4'	C - f'''. Eind 18e eeuw. Inscr. op C: Flyt 4 voet., voetlengte 13 ⁵ cm.
10. Gemshoorn	2'	f - c'''. Niet van v.d. Brink; ± 1850. Enkele pijpen ontbreken.

Pijpwerk uit later tijd:

11. Salicionaal	8'	c - f'''. ± 1900.
12. Quint	3'	vanaf c. Afgesneden strijker, ± 1900.

Houten pijpen:

13. Holpijp	8'	C - gis. Waarschijnlijk eind 18e eeuw. eiken, de grootsten met schuinliggende kernen. gis nieuwe pijp.
14. Holpijp	8'	C - b. 1835. Naalddhout.
15. Fluit	4'	C - B. 1835. Zelfde faktuur als nr. 13.
16. Gemshoorn	2'	C - dis. Waarschijnlijk eind 18e eeuw. Cis - dis conisch, C vernieuwd.

Het v.d. Brink-pijpwerk is in later tijd niet ingrijpend gewijzigd. Het pijpwerk dient grondig te worden gerestaureerd.

Windladen.

De beide laden dateren uit 1835. Stokken en roosters zijn aan dispositiewijzigingen aangepast. De indeling van beide laden is diatonisch; C in het midden. De bovenwerkklade is ± 1960 door een amateur gerestaureerd.

Windvoorziening.

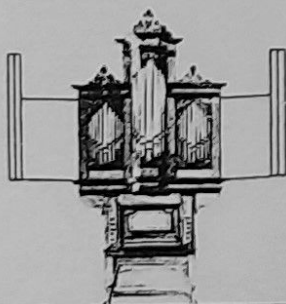
Ontbreekt geheel.

Klaviatuur.

De beide manuaalklavieren dateren van 1835. Toetsbeleg is later vernieuwd. De oorspronkelijke schuifkoppel is later vervangen door een trekkoppel. De oorspronkelijke bank en pedaalklavier ontbreken.

Mechanieken.

De beide manuaalborden dateren van 1835. Het bovenwerkwelbord bezit behalve houten wellen, 16 ijzeren wellen in verband met de beperkte hoogte. Op het manuaalwelbord zijn de wellen C - e voorzien van een 3e, extra lange welarm t.b.v. het aangehangen pedaal. Registerwellen en -trekkers zijn grotendeels aanwezig (1835).

Orgelkas.

Snijwerk van torens en velden is grotendeels aanwezig, veel kleine stukjes ontbreken.

Vleugelstukken, bekroningen van de bovenste tussenvelden en consoles ontbreken (de laatste op de onderste stukjes na).

De gehele kas is voorts verdwenen.

Plan tot reconstructie en restauratie.

De dispositie van 1835/1840 is vermeld in de dispositieverzameling van Broekhuizen, blz. 540.

De daar vermelde aanduiding Manuaal en Positief is onjuist; de weergegeven volgorde betreft de deling links en rechts van de klaviatuur. De deling tussen Manuaal en Positief is in de linker rij tussen Voxhumana 8' en Holpijp 8', en rechts tussen Voxhumana en Octaaf 4' (= Prestant 4').

Naar ons oordeel zijn voldoende gegevens bekend om restauratie en reconstructie naar de situatie van 1835 verantwoord te kunnen uitvoeren.

WERKOMSCHRIJVING.

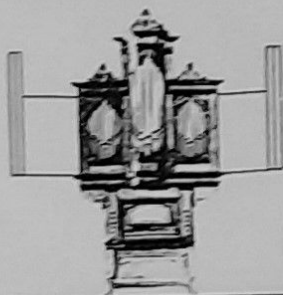
Pijpwerk.

Manuaal, lade volgorde.

1. Prestant	4'	
2. Bourdon	16'	disc.
3. Holpijp	8'	
4. Fluit	4'	
5. Quint	3'	geheel nieuw bijmaken.
6. Octaaf	2'	
7. Mixtuur	2-3 st.	bas/disc. disc. nieuw bijmaken.

Bovenmanuaal, lade volgorde.

8. Viola Gamba	c.q. Prestant	8' disc.
9. Bourdon	8'	bas/disc.
10. Fluit	4'	bas/disc.
11. Gemshoorn	2'	
12. Voxhumana	8'	bas/disc. geheel nieuw bijmaken.

Pijpwerk algemeen.

Metalen pijpen opronden, voetspitsen en bovenranden herstellen.
Ontbrekende pijpen bijmaken.
De huidige toonhoogte handhaven.
Een stelpost opnemen voor het geval mocht blijken dat de oorspronkelijke toonhoogte anders was.
Quint 3' nieuw maken, overeenkomstig Prestant 4' en Octaaf 2'.
Voxhumana nieuw maken naar een geschikt voorbeeld uit de bouw-tijd.
Frontpijpen schoonmaken, één ontbrekende pijp bijmaken, zo goed mogelijk in de bijpassende metaalkleur.
Bladgoud op de labia vernieuwen.
Alternatief het gehele front foliën; hiervoor een stelpost openmen.

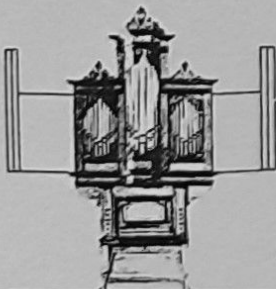
Windladen.

Ontleden, schoonmaken, cancellenraam met scheien en sponsels opnieuw verlijmen.
Toevoegingen en wijzigingen uit later tijd verwijderen.
Hechthouten dekken aanbrengen, in overleg met de adviseur, afhankelijk van de verwarming in de kerk en of de deugdelijkheid van materiaal en constructie het toelaten zonder platen te werken.
Windkasten met ventielen, voorstellen, koperwerk en beleringen geheel in oorspronkelijke staat brengen.
Beleringen vernieuwen, veren en stiften indien nodig.
Sleepafdichtingen maken van geweven viltringen.
Pijpstokken en roosters herstellen en in oorspronkelijke staat brengen.
Nieuwe loden conducten maken naar pijpenbanken voor afgevoerde houten pijpen en naar de frontpijpen.

Windvoorziening.

Achter of terzijde van het orgel een geheel nieuwe windvoorziening aanleggen, bestaande uit:

- a. een spaanbalg, \pm 2 x 1 m. Grenen dekken met grenen versterkingsribben en eiken vouwen;
- b. een voorbalg, gemaakt als rechtopgaande balg, van grenen met eiken vouwen;
- c. een windmachine van passende capaciteit, geplaatst in een grenen van geluidwerend materiaal voorziene dempkist;
- d. een eiken windkanaal, in de orgelkas gesplitst naar manueel en bovenwerk;
- e. balgen en windmachine plaatsen in een balghuis, uitgevoerd in stijl- en regelwerk met panelen, alles van grenen.

Klaviatuur.

Nieuw beenbeleg op de manuaalondertoetsen maken.
Ebben boventoetsen ten dele vernieuwen.
Bakstukken en lijsten herstellen.
De trekkoppel verwijderen; de oorspronkelijke manuaalkoppel reconstrueren; het bovenmanuaal weer schuifbaar maken.
Een nieuw pedaalklavier maken, omvang C - e .
Een nieuwe bank maken. Beide naar voorbeelden uit de bouwtijd.
Nieuwe registerknoppen en -plaatjes aanbrengen.
Lessenaarverlichting buiten de orgelkas aanbrengen; door derden uit te voeren.

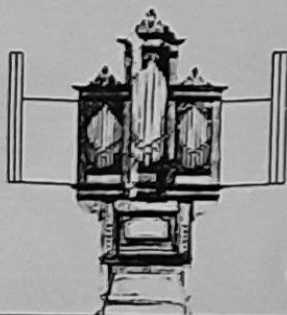
Mechaniek.

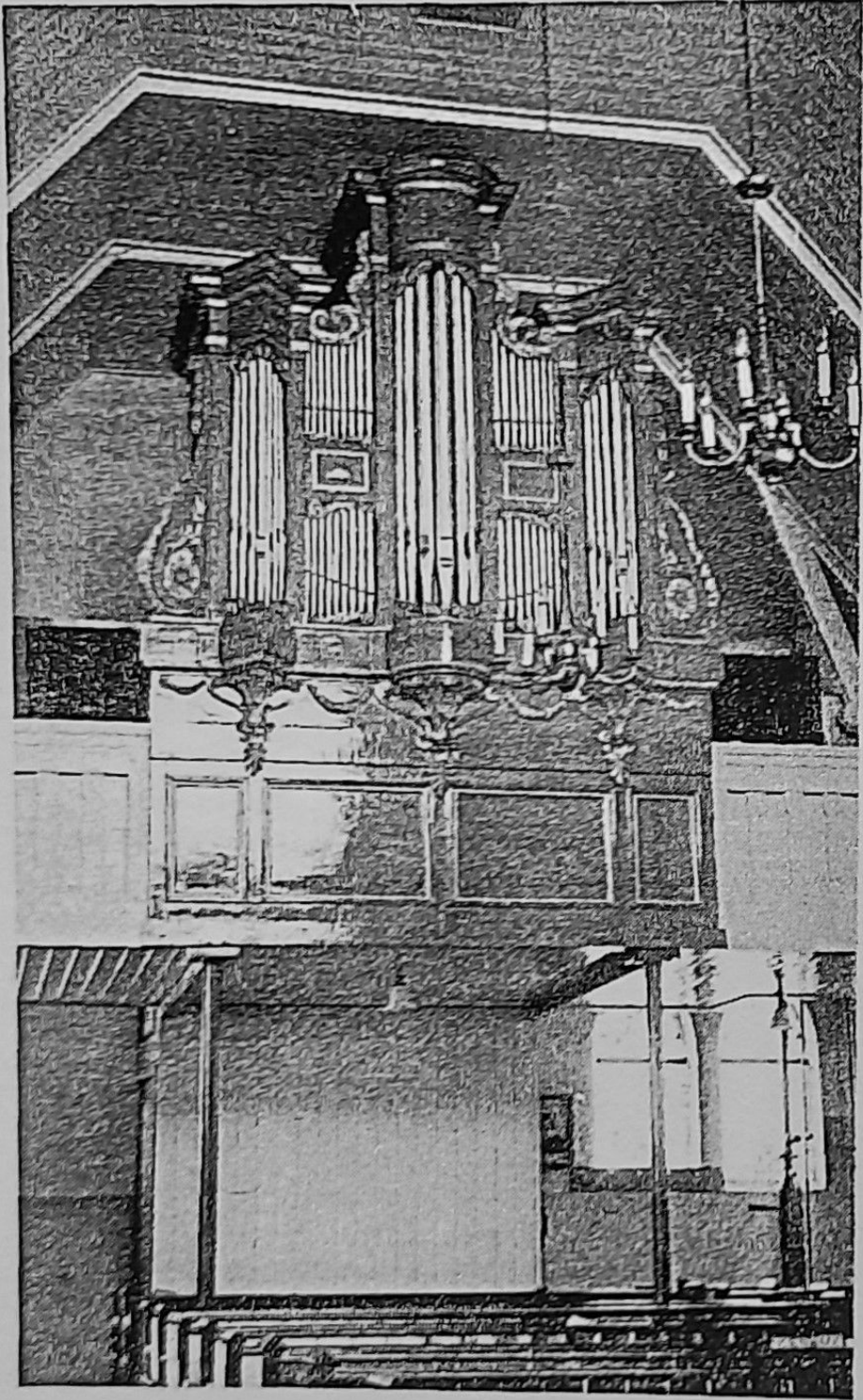
Welborden herstellen en in goede functie brengen, stiften goed passend in de welhouders maken.
Abstraktdraden vernieuwen. Metaal ontroesten en schilderen.
De aangehangen pedaalconstructie in oorspronkelijke staat herstellen.
De registermechaniek in goede functie brengen.
Ontbrekende delen bijmaken.

Orgelkas.

De kas volgens het oude voorbeeld reconstrueren (zie bijgaande afbeelding).
De panelen tussen de velden zijn niet origineel en zullen vervallen.
Het aanwezige snijwerk herstellen, completeren en weer aanbrengen.
Nieuw te maken snijwerk:
Twee consoles onder de spitse zijtorens;
twee vleugelstukken;
twee snijwerkstukken boven de bovenste tussenvelden.

Zuidwolde, december 1997.

Van den Brink - orgel